

بعد از دورنگ شدن گنبد مسجد شیخ لطف‌الله به دلیل مرمت غیر اصولی اتفاق افتاد

گنبد صفوی مسجد امام «چین» خورد

زهراکشوری

دبیر گروه زیست بوم

دربست‌های ۱۴ساله مرمت مسجد امام اصفهان که برداشته شد آه از نهاد فعالان و کارشناسان میراث فرهنگی کشور بلند شد.مرمت مسجد امام اصفهان خسارت‌بارتر از مرمت مسجد شیخ لطف‌الله است. سه سال پیش بود که مرمت مسجد صفوی شیخ لطف‌الله به دورنگ شدن یکی از زیباترین گنبد‌های ایران انجامید.

اعتراض ده‌ها کارشناس و فعالان حوزه میراث فرهنگی اما به نجات آثار تاریخی یکی از مهم‌ترین شهرهای تاریخی کشور یعنی اصفهان منجر نشد. مرمت‌کاران این بار سطح گنبد مسجد امام را چین انداختند و با فرورفتگی‌ها و برآمدگی‌های عجیب تحویل افکارعمومی دادند؛ تصاویری که اعتراض جامعه میراث فرهنگی را در پی داشته است. «فریبا خطایخش»، مدیر پایگاه میراث جهانی نقش جهان اصفهان هم اعتراض کارشناسان را مشت‌ی حرف بیپوده خواند و از نوسازی مسجد به جای مرمت آن خبر داد تا این سؤال پیش بیاید که کدام قانون اجازه می‌دهد یک مسج تاریخی را به جای مرمت، نوسازی کنند؟ملیحه مهدی‌آبادی، کارشناس میراث آثار تاریخی در گفت‌وگو با روزنامه «ایران» به مرمت‌های اصولی مرحوم «باقر آیت‌الله‌زاده‌شیرازی» معمار، مرمت‌گر استاد دانشگاه و چهره ماندگار عرصه معماری، حفاظت و مرمت بناهای تاریخی ایران که روی آثار تاریخی میدان نقش جهان انجام داده اشاره می‌کند و می‌گوید: «گنبد مسجد امام قبل از انقلاب و چه بعد از انقلاب استحکام‌بخشی شده بود. آن زمان آقای شیرازی مدیر پایگاه میراث نقش جهان بود. در شورای فنی کسانی چون حسین آقاخانی و حسین آبادی بودند که متأسفانه همه آنها فوت کردند.»مهدی‌آبادی با اعتقاد به اینکه آن مرمت‌ها کافی بود، می‌گوید: «به نظر می‌رسد تخصص کسانی که در سال‌های اخیر آثار مرمت چنین آثار نیود.»

سوداگری در حفاظت و مرمت آثار تاریخی
او بحث را به سوداگری در حفاظت و مرمت آثار تاریخی می‌برد و می‌گوید: «مرمت آثار در سال‌های اخیر با عجله انجام می‌شود. هزینه‌ای به پایگاه‌ها داده می‌شود و آنها به جای اینکه

او آغاز این درد را از زمان پیاده‌سازی غیرکارشناسی اصل ۴۴ قانون اساسی می‌داند و می‌گوید: «آن زمان تصمیم گرفتند خصوصی‌سازی و برون‌سپاری در میراث فرهنگی اتفاق بیفتند، ولی این خصوصی‌سازی درست انجام نگرفت. خیلی از کارشناس‌ها یا به اجبار بازنشسته شدند یا خودشان را باخ‌خرید کردند.»

این روند در دولت نهم و دهم شدت می‌گیرد. مهدی‌آبادی از آن به عنوان ضربه‌ی کاری یاد می‌کند و می‌گوید: «دولت‌ها از مدیران متخصص استفاده نکردند و به طور طبیعی مدیران انتخاب شده هم کارشناس برجسته نخواستند. کارشناس کم کم به حاشیه رفتند و یکسری دانشجو وارد کار شدند.

به رغم گذشت ۱۰ سال از ساخت سد گاران با هدف تأمین آب شرب شهر آیا میروانی‌ها از تالاب زریوار می‌نوشند؟

بیاتهرعظیمی

خیردگار

محیط زیست کردستان معتقد است به رغم احداث ۱۰ساله سد گاران با هدف تأمین آب شرب شهر، آب شرب میروانی‌ها از طریق دریاچه (تالاب) زریوار تأمین می‌شود. بنابراین همین موضوع زریوار را که در انتظار حقایبه است در شرایط سخت‌تری قرار داده است.مدیرکل محیط زیست استان کردستان در گفت‌وگو با «ایران»، راه‌اندازی سیستم تصفیه آب شرب شهرستان میروان را تحت‌راه نجات‌بخشی این تالاب دانسته و می‌گوید: متأسفانه با گذشت ۱۰سال از احداث سد گاران در شمال شرقی شهرستان میروان، تاکنون هیچ پیشرفت چشمگیری برای سیستم تصفیه آب شرب حاصل نشده و هنوز آب شرب میروان، از این سد تأمین نمی‌شود.«خیرالله مرادی» می‌گوید: مشکلات تالاب زریوار را باید در ۳حوزه کیفیت آب، کمیت آب و مسائل فیزیکی اطراف تالاب زریوار مورد بررسی قرار داد. لازم به ذکر است که درختان حاشیه تالاب و طبیعت اقداماتی طی چند سال اخیر انجام شده است یعنی در گذشته بخشی از فاضلاب شهر میروان و کل روستاهای اطراف زریوار وارد تالاب می‌شد که خوشبختانه از سال‌های ۸۵ و ۸۶ اقدامات لازم برای حل این مشکل شروع شده و طی چند سال گذشته فاضلاب بخش غربی شهر و روستاهای حاشیه تالاب به پایین دست این تالاب هدایت شده و در آنجا سیستم تصفیه‌ای تعبیه شده که وارد آن سیستم می‌شود.

تأمین آب شرب از «گاران» محقق نشده است!

به گفته این مقام مسئول، بخش دیگری از کیفیت آب مربوط به پسماندها است که از سال ۸۲–۸۱ اقداماتی انجام شده و فضولات

فعالیت‌ها را گسترش و پژوهش‌های بیشتری انجام دهند، سریع شروع به مرمت آثار می‌کنند. این اتفاق تنها در مسجد جامع اصفهان (مسجد امام) و مسجد شیخ لطف‌الله اصفهان نمی‌افتد.»او شهادت می‌دهد که بارها کاشی‌های تکیه قاجاری معاون‌الملک در کرمانشاه کنده شده و نصب شده‌اند. این مرمت به شکسته شدن کاشی‌های ارزشمند تکیه منجر شده است.

تفکر بیمانکاری

این کارشناس مرمت اعتقاد دارد تفکر علمی پشت مرمت‌ها نیست و بیشتر تفکر بیمانکاری است. مهدی‌آبادی نتیجه می‌گیرد وقتی تفکر بیمانکاری آثار را مرمت می‌کند، حاصلش جز اتفاقی که در اصفهان افتاد نخواهد بود. مهدی‌آبادی می‌گوید: «چون مسجد شیخ لطف‌الله و مسجد امام آثار جهانی هستند مرمت غیراصولی آنها ایده می‌شود اما وضعیت آثار دور از چشم افکارعمومی هم بهتر از مرمت این دو اثر صفوی نیست.»این کارشناس بحث را به مرمت طاق‌بستان می‌برد و می‌گوید: «در طاق‌بستان هم همین اتفاق افتاد. با لودر و بولدوزر به جان اثر افتادند در حالی که هرگز کنگ باستان‌شناسی به آنجا نخورد. فقط می‌خواهند اعتبار تخصصی یافته را هزینه کنند و تنها به ظاهر کار فکر می‌کنند.»به گفته او خیلی از مرمت‌ها تأییدیه کمیته فنی‌ها و شورای فنی‌ها را هم دارد. او می‌گوید: «سطح علمی کمیته‌ها و شورای فنی‌ها و کارشناس‌ها هم پایین آمده‌است. حالا دیگر کارشناس در قدفواره انجام کارهای بزرگ نمیستند.»

خصوصی‌سازی

غیرکارشناسی اصل ۴۴ قانون اساسی و اقدام می‌شود و می‌گوید: «آن زمان تصمیم گرفتند خصوصی‌سازی و برون‌سپاری در میراث فرهنگی اتفاق بیفتند، ولی این خصوصی‌سازی درست انجام نگرفت. خیلی از کارشناس‌ها یا به اجبار بازنشسته شدند یا خودشان را باخ‌خرید کردند.»

این روند در دولت نهم و دهم شدت می‌گیرد. مهدی‌آبادی از آن به عنوان ضربه‌ی کاری یاد می‌کند و می‌گوید: «دولت‌ها از مدیران متخصص استفاده نکردند و به طور طبیعی مدیران انتخاب شده هم کارشناس برجسته نخواستند. کارشناس کم کم به حاشیه رفتند و یکسری دانشجو وارد کار شدند.

■ **سه شنبه ۲۸ تیر ۱۴۰۱**

■ **سال بیست و هشتم**

■ **شماره ۷۹۵۹**

ایسنا

سپاراپاین آمده‌است. مدیران یکسری از استان‌ها هیچ تخصصی در حوزه میراث فرهنگی ندارند. او از واگذاری مدیریت برخی مجموعه‌های تاریخی به کسانی که تخصص پزشکی یا دندانپزشکی دارند سخن به میان می‌آورد و از تفویض اختیارات شورای فنی به استان‌ها به‌عنوان یکی از علل تخریب آثار تاریخی به اسم مرمت نام می‌برد. مهدی‌آبادی عدم وجود کارشناس و خیابان و کسانی که کارهای سنگین چون لودر و بولدوزر انجام می‌دادند، نوانسته بودند از سازمان برنامه و بودجه گرید مرمت بگیرند، فقط به این دلیل که در دوره‌ای با میراث فرهنگی همکاری داشتند. او می‌گوید: «این افراد در حوزه تخصصی تفکر مرمت کتیبه قدیمی‌ترین نقش برجسته ایران یعنی «آنوشانی نی» را در سامانه به مزایده می‌گذارند و بیمانکاری انتخاب می‌شود که هیچ تخصصی در حفاظت از آثار صخره‌ای ندارد.

معلوم است که باید فاتحه آثار را خواند.»

نظارتی وجودندارد

این کارشناس اعتقاد دارد در سال‌های اخیر بحث نظارت روی فعالیت‌ها در حوزه میراث فرهنگی بسیار کم‌رنگ شده‌است. یک زمانی پژوهشگاه میراث فرهنگی روی تصمیم‌های سازمان میراث فرهنگی نظارت داشت و الان سطح فعالیت پژوهشگاه در حد حفاظت فیزیکی آثار پایین آمده‌است. کسی خودش را مکلف نمی‌داند به کارشناسان پژوهشگاه پاسخ دهد. کارشناس کارکشته، با بازنشسته شده‌اند یا خود را باخ‌خرید کردند. سطح و بنبه کارشناسی سازمان

میراث قربانی گردشگری شد

وی روی نگاهی که اعتقاد دارد باید میراث فرهنگی قربانی گردشگری شود تمرکز می‌کند و می‌گوید: «موافقان با این تفکر اعتقاد دارند گردشگری سرمایه می‌آورد در حالی که میراث فرهنگی و آثار تاریخی سرمایه ملی ما هستند که باید به نسل آینده واگذار شوند.»

چرا مدیر پایگاه نقش جهان عوض نشد؟

این کارشناس به دورنگ شدن گنبد مسجد جهانی شیخ لطف‌الله بر اثر مرمت در سال ۹۸

۱۷

زیست بوم

شکاری رویه بالای جان کل ، بز، قوچ و میش

شلیک به قلب زاگرس

زیست بوم؛ جمعیت گونه‌های «کل و بز» و «قوچ و میش» در استان‌های زاگرسی، با وجود افزایش دو درصدی جمعیت آنها در کل کشور، به‌دلیل تخلفات مربوط به صید و شکار بسیار نگران‌کننده است. هم‌اکنون در کل کشور حدود ۸۰ هزار رأس از گونه (کل و بز) شمارش شده است که بیشترین جمعیت آن در استان‌های یزد، کرمان، فارس، اصفهان، البرز، سمنان و تهران قرار دارند. اما متأسفانه، کل و بز در شرایط مناسبی بسر نمی‌برند؛ چرا که همه‌ساله بخش زیادی از این گونه‌ها توسط صیادان غیرمجاز و طعمه‌خوران صید می‌شوند.

■ بالاترین جمعیت «قوچ و میش» در تهران

به‌گفته‌«حسن اکبری»معاون محیط‌زیست طبیعی وتنوع‌زیستی سازمان حفاظت محیط زیست، در میان استان‌های کشور، بالاترین جمعیت (قوچ ومیش) به استان تهران اختصاص دارد که با وجود جمعیت انسانی بسیار زیاد، توسعه اقتصادی، اجتماعی و مسائل مشکلات مرتبط با محیط زیست این استان، موضوع عجیبی به نظر می‌رسد.

بیش از یک ششم کل

جمعیت قوچ ومیش

کشور در استان تهران شناسایی شده و این نشان‌دهنده آن است که اولاً زیستگاه‌های طبیعی اطراف تهران زیستگاه‌های ارزشمندی هستند و برای نگهداری حیات

وحش اهمیت زیادی دارند. ثانیاً مردم استان تهران از نظر فرهنگ رعایت حقوق حیوانات در سطح بالایی قرار داشته‌ونمی‌شوداین موضوع را التکار کرد، اگر قرار بود میزان تخلف صید وشکار در استان تهران با این جمعیت انبوه انسانی همچون استان‌هایی باشد که آمار بالایی در زمینه تخلفات شکار غیرمجاز دارند، از جمعیت این گونه برجسته هیچ چیز باقی نمی‌ماند. استان‌های خراسان رضوی، گلستان، اصفهان، سمنان و خراسان شمالی پس از استان تهران بالاترین جمعیت قوچ ومیش کشور را در خود جای داده‌اند. در استان‌هایی مانند تهران و اصفهان که بحث توسعه در آنها جدی‌تر بوده است، رویکرد مدیریت محیط زیستی بیشتر به سمت محیط زیست انسانی معطوف بوده‌است در حالی که براساس آمارها بیشترین جمعیت قوچ و میش کشور در استان تهران و بیشترین جمعیت کل و بز در استان یزد قرار دارد، بنابراین باید این استان‌ها مورد توجه قرار گیرند تا بتوان از تنوع ژنتیکی حیات وحش مان را محافظت کرد.

■ تفنگ «بلاي جان گونه‌های جانوری

به اعتقاد معاون محیط زیست طبیعی و تنوع زیستی سازمان حفاظت محیط زیست، در بخش مهمی از استان‌های زاگرسی مثل هردستان، کرمانشاه، ایلام، لرستان، کهگیلویه وبویراحمد، چهارمحال وبختیاری و فارس زیستگاه‌های بسیار مناسبی برای این دوگونه وجود دارد؛ اما جمعیت آنها به برخی کل‌های مناطق حفاظت شده محدود شده‌است که به‌صورت کوچک و غالباً جزیره‌ای هستند. این نشان می‌دهد که ما در این استان‌ها بندتد به فرهنگ‌سازی برای پیشگیری از تخلفات مربوط به صید و شکار نیاز داریم. به هر حال استان‌هایی که علاقه ذاتی به تفنگ دارند و از قدیم، شکار به‌عنوان یکی از علایق و مهارت‌های مردمان این مناطق محسوب می‌شده‌است با محدودیت جمعیت گونه‌های برجسته قوچ ومیش و کل و بز مواجه شده‌اند. اگر با آموزش و فرهنگ‌سازی صحیح این مشکل مدیریت شود، امکان رشد سریع جمعیت اینگونه‌ها در مناطق یاد شده وجود دارد چون شرایط زیستگاهی، روشی و منابع آبی این زیستگاه‌ها بسیار مناسب‌است و به هر حال مردم علاقه‌مندی به طبیعت دارند. چنانچه علایق آنان به سمت حفاظت گرایش پیدا کند، تأثیر عجیبی در گونه‌ها مدت خواهد گذاشت.

■ شناسایی ۳ هزار رأس «جبیر» در کشور

اما نکته مهم دیگر این است که آهوی ایرانی و حتی کل ، بز، قوچ و میش به محض اینکه شرایط زیستگاهی مناسبی پیدا کنند با رشد جمعیت چشمگیری مواجه می‌شوند؛ هرچند که احیای جمعیت جبیر قوری سؤال برانگیز است و در بعضی مناطق حتی با وجود مناسب شدن شرایط زیستگاه، احیای جمعیت این گونه به دشواری صورت می‌گیرد. به گفته «حسن اکبری»، در کل کشور حدود ۳ هزار رأس جبیر وجود دارد. در برخی از مناطق آزاد بویژه در فلات مرکزی ایران و شرق کشور که جمعیت بسیار بالایی از گونه‌ها را درخود جای داده است بعضاً مناطق آزادی داریم که تا ۲ هزار رأس کل ، بز، قوچ ومیش را درخود جای داده‌اند؛ حتی در این مناطق طعمه خورانی مثل پلنگ داریم که نشان می‌دهد زنجیره غذایی تقریباً کامل است.گفتنی است، کل و بز گونه‌ای از بز کوهی و در رده پستانداران ایران است، جثه آن بزرگتر از بز اهلی است. نرها که کل نامیده می‌شوند، شاخ‌های بلند و شمشیرمانندی دارند و حیواناتی روزگرد، گیاه‌خوار و نشخوارکننده هستند. قوچ ومیش اوربند نیز بزرگترین قوچ ایران است. شاخ‌های قوچ ومیش حلزونی شکل هستند و به‌طرف پهلوی صورت و روبه جلو خمیدگی دارند و نرها شاخ‌های بلندی دارند. اغلب قوچ ومیش‌های اوربال روزگرد هستند، اما در برخی موارد شب‌ها نیز فعالیت می‌کنند. این گونه نیز از پستانداران ایران، گیاه‌خوار و نشخوارکننده‌است.

ایسنا

خود را بر جای بگذارد.

■ تصفیه‌خانه اضطراری

از سویی دیگر «محمد فرهاد» مدیرعامل شرکت آب و فاضلاب استان کردستان نیز به می‌گوید: آب شرب شهر میروان با جمعیتی بالغ بر ۱۷۱ هزار نفر به میزان ۶۰۰ لیتر بر ثانیه از طریق آب‌های زیرزمینی (۲۴ حلقه چاه واقع در دشت‌های بیلو و ریخلان) و آب‌های سطحی (سد گاران) تأمین می‌شود.وی با اشاره به اینکه تأمین آب شرب شهر میروان به صورت مستقیم از دریاچه زریوار تأمین نمی‌شود، می‌گوید: شرکت آب و فاضلاب استان کردستان در راستای مدیریت تنش آبی شهر میروان به دلیل افت آبدهی چاه‌ها در فصول گرم سال اقدام به ساخت تصفیه‌خانه اضطراری شهر میروان با ظرفیت ۲۰۰ لیتر بر ثانیه کرده‌است که فاز اول آن به ظرفیت ۶۰ لیتر بر ثانیه وارد مدار بهره‌برداری شده و تا یک ماه دیگر به ظرفیت نهایی خواهد رسید.

او می‌گوید: امیدواریم در بازه زمانی ۲ و نیم ساله تصفیه‌خانه به طور کامل وارد مدار شده و آب شرب کل شهرمیروان از طریق سد گاران تأمین شود. حقیقت آن است که در حال حاضر، شبکه ۳ هزار هکتار از اراضی پایاب سد گاران آب‌اندازی شده است تا پس از تکمیل شبکه‌های ۳ و ۴ از سوی سازمان جهاد، آب تحویل داده شود. در صورت تخصیص اعتبارات لازم تا پایان سال مالی ۱۴۰۱ این ۴ هزار و ۶۰۰ هکتار اراضی پایاب به سازمان جهاد تحویل داده می‌شود تا تکمیل این پروژه در معیشت مردم تأثیر مثبت

ایسنا

نص ژنتیکی خیر دادند. دومین توله یوز هم ۲۸ اردیبهشت ماه تلف شد که این مسأله حاشیه‌های زیادی به همراه داشت، توله سوم هم به بیمارستان تخصصی دامپزشکی در تهران انتقال داده شد و تحت نظارت‌های دامپزشکی قرار گرفت. با توجه به اهمیت حفظ حیات و نسل این گونه ارزشمند نبود تجربه کافی در کشور در زمینه دستی بزرگ کردن توله یوزها، سازمان حفاظت محیط زیست از یک دامپزشک متخصص یوزها از آفریقا دعوت کرد تا به ایران بیاید و یوز مادر و توله را مورد معاینه قرار دهد. پس از آن با انجام مراقبت‌های ویژه، «ایران» و توله‌اش در شرایط بهتر قرار گرفتند؛ اکنون نوزورهای خوبی را سپری می‌کند.